

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

1. Vtrum assumete conueniat personæ diuinę.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

eiusdem. Tertia conclusio est: Gratia utraq; est naturalis Christi, sume do naturale a naturate. Probatur in primo sensu, hoc est secundum co[n]iunctam: quia ab initio conceptionis fuit natura humana diuine personae vnita, & hoc quo ad gratiam vnionis: & anima eius fuit munere gratiae repleta, & hoc quo ad gratiam habitua-lem. In secundo autem sensu, hoc est ex vi naturae, probatur in responsione ad tertium ex proprietate naturae Christi: quia sic conceptus est ex Spiritu sancto, vt esset idem naturalis filius Dei, & hominis, testante hanc naturae vim angelo dicente, Spiritu sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi, d[omi]n[u]s subdit ideoq; & q[ui] n[ati]uitate[m] ex te sanctu[m] vocabitur filius Dei, Illa enim causalit[er], ideoq; & quod natiuitate[m] ex te, erit filius Dei, manifestat ad hoc esse ordinatam actione[m] Spiritu sancti, vt ex vi talis naturae natum, esset filius Dei, quod in ipsa gratia vnionis consistit. Gratia autem habitualis, vt in proprio tractatu patebit, est in Christo velut proprietate[m], co[n]sequens gratia[m] vnionis, sicut iplendor solem.

¶ Nota hic tria, primo, quod in littera diuinae sunt explanationes, & probationes tertiae conclusionis secundum duos assignatos in secundo membro sensus, quia tria veri sunt, in littera ponuntur, & breuius vniti clarit[er] nominis: ideo ad vnum dicta[m] in responsione ad tertium, & iuxta corpori articulo. Secundo, quod Auctor plus dicit, dum quaerit de gratia vnionis, & respondit de gratia vnionis, & habituali. Tertio, quod dum in secunda conclusione dicitur, quod gratia Christi potest dici naturalis ex diuina natura, Auctor caute apponit duo vocabula; primo, potest dici: secundo, quasi proueniens. Est siquidem considerandum, quod ad hoc, vt aliquid dicatur proprie naturale a natura pro essentia, duo concurrunt: primum est causalitas: secundum modus causandi oportet enim, vt causetur a natura, & quod naturali modo non libere causetur a natura: sic enim passio a principis natura, sic ferri sursum a leuitate causatur, sic naturale distinguitur contra liberum. In proposito autem, quia omnis causalitas Dei, ad extra est libera, & nulla est naturalis, ideo gratia in Christo ex diuina natura causata deficit a naturali in modo quo fit, & potest dici naturalis, quo ad primum, quia ex diuina causatur natura. Quo ad secundum vero potest dici naturalis non formaliter, quia in veritate non naturaliter, sed libere causatur, sed quasi virtualiter seu conditionaliter, hoc est, quia si diuina natura competere ad extra, vterque modus causandi, scilicet naturaliter vel libere utraque gratia in Christo naturaliter causaretur: quia gratia vnionis spectat ad esse personale ipsius diuinae naturae, ac per hoc ad causalitatem naturalem pertinet,

si sibi inueniretur: gratia vero habitualis in Christo spectare ad proprietatem humanae naturae iunctae iam secundum esse diuinae naturae. Et propterea Auctor dixit, dici potest naturalis quasi proueniens, significans per hoc quasi naturalem modum, quo gratia in Christo fieri dici potest, quamuis in veritate non sit modus naturalis, hoc autem singulariter de gratia Christi dici potest: quia reliquis hominibus, & etiam angelis constat, quod non solus dat, sed daret Deus gratia[m] suam prout vult, vt pote non communicans sum esse personale, nec iunctus sibi secundum esse influens.

QVAESTIO III.

Demodo vnionis ex parte personae assumptis, in octo articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de vnione ex parte personae assumptis.

¶ Et circa hoc quaeruntur octo.

- ¶ Primo, Vtrum assumere conueniat personae diuinae.
- ¶ Secundo, Vtrum conueniat naturae diuinae.
- ¶ Tertio, Vtrum natura possit assumere abstracta personalitate.
- ¶ Quarto, Vtrum vna persona possit assumere sine alia.
- ¶ Quinto, Vtrum quaelibet persona possit assumere.
- ¶ Sexto, Vtrum plures personae possint assumere vnam numero naturam.
- ¶ Septimo, Vtrum vna persona possit assumere duas numero naturas.
- ¶ Octauo, Vtrum magis fuerit conueniens de persona filij Dei, quod assumpserit humanam naturam, quam de alia persona diuina.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum personae diuinae conueniat assumere naturam creatam.

AD PRIMUM sic proceditur. Vbi, quod personae diuinae non conueniat assumere naturam creatam. Persona enim diuina significat aliquid maxime perfectum: perfectum autem est, cui non potest fieri additio.

Importat haec tria, & haec omnia competunt personae, quia ipsa est principium, & terminus actus, & talis, vt in antecedente dicitur, consequens manifeste est, quod assumere propriissime competat personae.

¶ Vbi nota tria: primo, quod exponendo assumere quasi ad se sumere, quia ly se est pronomen reciprocum dupliciter: vbi bis denotat illud, pro quo stat concurrere ad actionem illam, vno modo se[m]el, vt principium, & semel seu alio modo vt terminum. Et propterea Auctor ex hoc, q[uo]d assumere dicitur quasi ad se sumere, dixit quod importat principium, & terminum actus: nisi enim ly se, vtrumque denotaret, non esset ad se sumere, sed esset sumere ad alium. Secundo, quod in littera in conclusione additur ly propriissime: quia, vt infra patebit, non solum personae conuenit assumere, sed solum personae conuenit propriissime. Tertio, quod hic est sermo de persona diuina vt sic, non curando, vtrum sit vna sola persona diuina, vel plures, vtrum ab soluta, vel relatiua eius siquidem est proprie agere, vt quod agit, & eius est terminare vnionem personalem, vt quod subsistit in vtraque natura.

¶ In responsione ad primum eiusdem primi articuli, aduerte, quod iam mirabilis est haec incarnationis coniunctio, vt cum hoc, quod iam tenetur Deum vere acquisuisse esse hominem,

Super Quaestiones. Articulum 1.

Titulus articuli primi. Quaestio tertiae clarus est.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio responsiva quaesito. Personae competit propriissime assumere naturam. Probatur: Persona est principium, & terminus assumptionis: ergo sibi conuenit propriissime assumere. Antecedens quo ad primam partem probatur: quia assumere est actio diuina; agere autem propria est personae. Quo ad secundam vero: quia vnio facta est non in natura, sed in persona, vt patet ex supra dictis, & consequentia autem probatur: quia in verbo assumptionis importatur tria, principium, actus, & terminus: quoniam assumere dicitur quasi ad se sumere. Ex hoc namque, quod assumere

q. 29. 1.

Capa.

3. dist. 1. art. 1.

minem, quia vere factus est homo: quia tñ huiusmodi substantiale esse acquisiuit sine quacumque ipsius Dei mutatione, ac per hoc sine quacumque sui perfectione, ideo hic vere quoque dicitur, quod nihil est per Incarnationem additum Deo, & quod non Deus, sed homo per Incarnationem perficitur. Et ad hoc tantum allatū esse exemplum de vnione adoptionis nostræ intellige, quia sicut in vnione filiorum adoptiuorum non additur aliquid Deo, sed quod diuini est, apponitur homini: ita proportionaliter in vnione naturalis Filij nihil apponitur Deo, sed Deus iungitur homini, vt homo perfectus sit, hoc est, vt hō sit Deus: quod infinita perfectione apponitur naturæ humanæ.

Cū igitur assumere sit quasi ad se sumere, ita quod assumptū addatur assumenti, videtur, q̄ personæ diuinæ non conueniat assumere naturam creatam.

¶ 2. Præter illud, ad quod aliquid assumitur, comunicatur quodammodo ei, quod in ipsum assumitur: sicut dignitas comunicatur ei, qui in dignitatem assumitur. Sed de ratione personæ est, quod sit incommunicabilis: vt in prima parte dictum est. Ergo personæ diuinæ non conuenit assumere, quod est ad se sumere.

¶ 3. Præter, Persona constituitur per naturam. Sed inconueniēs est, quod constitutum assumat constituens: quia effectus non agit in suam causam. Ergo personæ non conuenit assumere naturam.

SED CONTRA est, quod August. dicit de Fide ad Petrum, Formam, id est naturam, serui in suam accepit Deus ille, scilicet Vnigenitus, personam. Sed Deus vnigenitus est persona. Ergo personæ competit accipere naturam, quod est assumere.

RESPON. Dicendum, q̄ in verbo Assumptionis duo impor-

dicantur, vt in Antepredicamentis dicitur, cuiuslibet singulari cōuenit nō dici de subiecto.

Ad hoc dicitur, quod in Theologia nō potuit forte breuitus, clarus, & formaliter describi incōicabilitas personæ, quam describita est in litera: quia apud Theologos omnis natura est cōicabilis pluribus suppositis: quamuis diuersimode, quia natura diuina cōis est per identitatem Patri, & Filio, & Spiritui sancto. Et hæc natura creata potest esse cōis per assumptionem (vt infra patebit) Patri, & Filio, & Spiritui sancto: persona quoque communis est pluribus naturis, vt patet de persona Filij Dei subsistente in duabus naturis diuinis, & humana, & de persona Sororis communi pluribus, accidentalibus tñ naturis, vt in litera dicitur. Restat ergo, vt propria incōicabilitas personæ consistat in hoc, quod non possit esse cōis pluribus suppositis, hoc est sibi ipsi, & alteri supposito, & hoc est, quod in litera exprimitur, per non posse predicari de pluribus suppositis. Vnde doctrina est subtilissima: sed obiectio errat in hoc, quod pro eodem accepit non predicari de pluribus: de quo Arist. loquitur in Antepredicamentis: & non predicari, de quo Auctor in litera loquitur, quum hæc distent valde: qm̄ non posse predicari de pluribus suppositis de aliquo, vel aliquibus, vt superius de inferiori, conuenit omni singulari, vt obijciendo bene dicitur: sed non posse predicari de pluribus suppositis, soli personæ cōuenit, quia soli personæ repugnat. Nā, & hæc humanitas, & quæ illi inest hæc albedo, potest de pluribus suppositis predicari, vt patet, si a pluribus diuinis personis assumere.

In eadem responsione ad secundum dubium occurrit circa illud hoc autem est propriū diuinæ personæ, propter eius infinitatem, vt fiat in ea concursus naturarum non accidenaliter sed sū subsistentiam, & de conclusione, & de ratione eius. Duo siquidem hic dicuntur: primo affirmatur hæc conclusio, scilicet q̄ sola diuina persona potest subsistere in duabus naturis. Secundo assignatur ratio istius conclusionis, Infinitas diuinæ personæ. Vbi duæ quæstiones determinantur prima est, an aliqua persona creata possit subsistere in duabus naturis. Afferitur siquidem hic pars negatiua, dum dicit, q̄ propriū est di-

uinæ personæ, vt fiat in ea concursus naturarum sū subsistentiam. Secunda est, an hæc proprietates conueniat diuinæ personæ propter infinitatem ipsius: asseritur namque in litera pars affirmatiua. Et primam quidem q̄ Scotus in 3. sent. dist. 1. q. 4. dicitur, & dubiam relinquit. Secundam autem ibidem tractas,

videlicet principium actus, & terminus: dicitur enim assumere quasi ad se sumere. Huius autem sumptionis persona est, & principium, & terminus. Principium quidem, quia personæ proprie competit agere: huiusmodi autem sumptio carnis per actionem diuinam facta est. Similiter etiam persona est huius sumptionis terminus: quasi sicut supra dictum est, Vnio facta est in persona non in natura. Et sic patet, quod propriissime competit personæ, assumere naturam.

AD PRIMUM ergo dicendum, cum persona diuina sit infinita, non potest ei fieri additio. Vnde Cyrillus dicit in epistola. Synodali Ephes. Concil. Non sūm compositionē coniunctionis intelligimus modum: sicut est in vnione hominis ad Deum, que est per gratiam adoptionis, nō additur aliquid Deo: sed illud quod diuinum est, apponitur homini. Vnde non Deus, sed homo perficitur.

AD SECUNDUM dicendum, q̄ persona dicitur incommunicabilis, in quantum non potest de pluribus suppositis predicari: nihil tamen prohibet plura de

ter infinitum: quoniam personalitas diuina non est constituitur personæ nisi infinitæ. Et quemadmodum personalitas Verbi scilicet filiatio diuina est formaliter subsistens, alioquin non esset constitutiuua personæ, quæ formaliter est subsistens: ita est formaliter infinita: quia subsistentia formaliter inclusa in personalitate Verbi, nec est finita, nec abstracta a finito & infinito: sicut relatio, in quantum relatio, quia subsistentia perfectionem sonat simpliciter, vt patet. Nec propterea sequitur, vt Scotus arguit, probando antecedens, quod aliqua perfectio formaliter deesset Patri, quæ est in Filio: quoniam eandem perfectionem, quam personalitas Verbi formaliter dicit in Filio, personalitas Patris dicit in Patre, vt patet de perfectione subsistentiæ. Sed contingit hic errare si personalitates diuinas sic formaliter metimur, vt eas nihil aliud formaliter esse putemus, quam quod relationi reali formaliter conuenit: quod alienum est a celsitudine personalitatis diuinæ formaliter sumptæ: quoniam, vt dictum est, conuenit illi formaliter subsistentia, alioquin non esset personalitas, quia non esset constitutiuua se tota personæ. Constat autem quod filius Dei, quatenus subsistens, naturam humanam substantificat. Vnde patet, quod Verbum secundum illam suæ personalitatis rationem, quæ est subsistens: ac per hoc infinitæ subsistentiæ, vices humanæ personæ formaliter, & eminenter in mysterio Incarnationis supplet: est enim Verbum persona humanæ naturæ. Et confirmatur, quia per illud idem, quo Verbum subsistit in duabus naturis, diuina scilicet, & humana, potest subsistere, quantum est ex parte sua in infinitis naturis: quoniam vbi pluralitas non facit differentiam, nec infinitas facere differentiam, si infinitas impossibilis esset. Sed Verbum per suam personalitatem, quatenus est constitutiuua personæ (quod est dicere, quatenus est constitutiuua subsistentis in diuina natura) habet quod possit in duabus naturis subsistere: ergo per suam personalitatem, vt subsistentem in diuina natura

q. præcarta. 1. & 2.

Epist. Synod. Ephes. ad Neitor.

q. 29. arti. 1.

Capa.

tura, potest subsistere in infinitis naturis, sed posse subsistere in infinitis naturis est subsistentia in infinita: igitur subsistentia, qua Verbum de facto substantiat humanam naturam, exigit infinitatem. Eadem enim est conditio eius, qua nunc subsistit in duabus, & qua subsisteret in infinitis.

¶ Præterea, Verbi personalitas in sua formali ratione claudit subsistentiam. ergo perfectionem simpliciter. ergo est infinita formaliter. Antecedens probatum est. Prima consequentia probatur. Primo, quia subsistentia non solum est perfectio, sed maxima perfectio; nullo namque diuino esset perfectum nisi subsistens. Secundo, ex definitione perfectionis simpliciter scilicet, quod in quo liber melior est ipsa, quam non ipsa, arguitur sic. In quolibet ente, ut sic, melior est subsistentia, quam quodlibet sibi impossibile. ergo est perfectio simpliciter. Tertia consequentia est eadem etiam apud Scotum: quoniam omnis perfectio simpliciter, est in Deo infinita formaliter. Ex dictis igitur si bene considerentur, fidelitas literæ tam in conclusione quam illius ratione apparet. nam ex hoc, quod persona diuina ex sua personalitatis perfectione, quam illius subsistentia ponit, habet quod possit in pluribus naturis subsistere, manifeste habetur, quod quam illa perfectio sit infinita, proprium erit diuina persone ob eius infinitatem, quod in ea fiat concursus naturarum, secundum subsistentiam. Et per hoc solutio vtriusque questionis apparet.

¶ Nec ex his sequitur, ut Scotus ibidem q. 5. conatur deducere, diuinam naturam esse per se primo terminum vnionis, propterea quia infinitas primo est natura, quoniam infinitas Dei, ut est natura, dat perfectionem infinitam in essendo & in cauendo. ut autem est personæ, dat perfectionem infinitam in terminando. Quo fit, ut quia terminare naturam assumptam, nullam causalitatem dicit, consequenter infinitas in terminando, nullam causalitatem det, & tamen constat, quod exigatur ad hoc, quod vna persona subsistat in infinitis naturis, si essent. Quando ergo obijcit Scotus, quod contentia virtualis in termino, que æquiualeat potest tot personis, pertinet ad dependentiam inter causam, & causatum ut sic, simpliciter negandum est, & dicendum est, quod quia terminare naturam alie nam subsistendo in illa ex infinitate personæ, non in cauendo sed in terminando prouenit, ideoque vocatur quasi contentia virtualis personalitatum in persona diuina, non spectat ad dependentiam causæ, & causati, ut sic: sed ad dependentiam personæ finitæ in terminando ad personam infinitam in terminando. Et quia hoc conuenit cuiuslibet diuinæ personæ ratione suæ propriæ personalitatis: ideo, ut infra patebit, propria personalitas Verbi, scilicet filiatio, est de facto per se primo terminus incarnationis.

¶ In eodem primo articulo in responsione ad tertium, aduerte, ut caute verbum denominationis intelligas, quum legis, quod natura humana non constituit diuinam personam simpliciter, sed constituit eam, secundum quod denominatur a tali natura. Non enim sumitur hic denominatio pro quacunque denominatione, quum denominentur aliqua ab extrinseco, ut Sortes dicitur locutus aut vestitus, aliqua ab accidente, ut Sortes dicitur albus, & aliqua a substantia, ut Sortes dicitur animatus, vel corporeus: sed sumitur pro denominatione substantiæ: neque restringitur hic denominatio ad denominationem in antepredicamentis definitam: quamuis & de illa litera hæc verificetur, de denominatione substantiæ loquendo. Nam persona filii Dei est vere persona humana: & in quantum est persona humana, constituitur per naturam humanam, ita quod

persona predicari. Vnde non est contra rationem personæ sic cõitari, ut subsistat in pluribus naturis: quia est in personam creatam possunt plures nature concurrere accidentaliter: sicut in persona vnus hominis inuenitur quantitas, & qualitas. Hoc autem est proprium diuinæ personæ, propter eius infinitatem, ut fiat in ea concursus naturarum, non quidem accidentaliter, sed secundum subsistentiam.

AD TERTIVM dicendum, quod sicut supra dictum est, natura humana non constituit personam diuinam simpliciter: sed constituit eam secundum, quod denominatur a tali natura. Non enim ex natura humana habet filius Dei, quod sit simpliciter, cum fuerit ab æterno: sed solum, quod sit homo: sed secundum naturam diuinam constituitur persona diuina simpli-

natura humana in Christo non constituit filij Dei personam, quatenus est persona, sed quatenus est persona humana. Et hoc intendit litera, quoniam ly humana, denominatione substantialem a natura hominis importat. Et quoniam filij Dei persona sic facta est persona humana, ut ipse filius Dei vere sit homo: ideo dixi, quod, denominatio ista non sic restringitur, quum verificetur etiam substantialis vnio: quia persona siquid verbi ita est humana, quod est etiam homo vnio: cui te quis hominibus. Tanta est aut excellencia incarnationis, ut non possit vnica via aut ratione dici, sed oportet multis viis ac modis mysterij illius cognitione qualetumque inuestigare: & ideo nunc per denominationem, nunc per vnio: nunc incedimus.

citer. Vnde persona diuina non dicitur assumere diuinam naturam, sed humanam.

ARTICVLVS II.

Vtrum diuine nature conueniat assumere.

AD SECVNDVM sic procedit. Vt, quod natura diuinæ non conueniat assumere: quia, sicut dictum est, natura diuina non sumit ad se humanam naturam, quia non est facta vnio in natura, sed in persona: sicut supra dictum est. Ergo natura diuinæ non competit assumere naturam humanam.

¶ 2. Præterea. Natura diuina cõis est tribus personis. Si ergo natura conueniat assumere, sequitur, quod conueniat tribus personis. Et ita Pater assumpsit naturam

mitur per modum nature et intum, ut significatur nomine Deitatis. sed etiam, ut sumitur per modum subsistentis in natura, ut sic, ut significatur nomine Dei seu Dei huius: ita quod appellatione nature diuinæ venit hoc in loco non solum deitas, sed Deus, & Deus hic. Nec hoc ego somnio, sed ex responsione ad tertium clare habeo, ut ibi declarabitur, & nunc supponatur, ita quod natura diuina sumitur hic, ut distinguitur contra personam simpliciter, hoc est secundum completam rationem personæ.

¶ 1. Conueniat sumitur non de possibili, sed de facto: qui an natura possit assumere, in sequenti tractabitur articulo: sed an de facto verum sit, quod deitas, Deus, hic Deus assumptus naturam, queritur, ut patet ex responsione ad finem, ubi dicitur, quod assumere conuenit nature diuinæ ratione personæ verbi.

¶ 2. Ly assumere, vnio: sumitur, ut 1. terminatur ad vnionem personalem verbi, qualis descripta iam in antecedentibus est, ut ex responsione ad secundum iam allegata patet.

¶ Rursum aduerte, quod quum dicitur hic, an natura diuinæ conueniat assumere intentio quoniam est, an sic conueniat, quod possit vere dici, quod natura diuina assumpsit naturam humanam. Et in hoc clauditur, an natura diuinæ conueniat assumere, ut quod assumit, ita quod sufficit questioni dicere, quod natura diuina est, quia seu quo facta est assumptio: sed inquirimus an sit quod, seu quod assumptio natura humanam. Hæc de titulo.

¶ In corp. artic. vnica est conclusio principalis. Nature conuenit secundario assumere naturam. Probat. Assumere est principium, & terminus assumptionis: sed natura diuina est in se principium, & non finis, sed ratione personæ est terminus assumptionis: ergo natura diuina est secundario assumens. I. ad sui personam. Maior probatur ex eo, quod in verbo assumptionis importatur vtrumque, principium, & terminus assumptionis esse idem. Minor quo ad primam partem probatur: quia virtute nature diuinæ assumptio facta est, quo ad secundam vero, quia esse terminum assumptionis, conuenit primo personæ, ut patet ex præcedenti articulo. Vbi quia est dictum est, quod persona est etiam principium assumptionis, ut quod, ideo hic repetitur, quod propriissime, & additur, quod primo conuenit personæ assumere. Secunda autem conclusio adiuncta propter clarificanda similia est, quod natura diuina per hunc modum, scilicet secundario est incarnata: quia scilicet carnem ad sui personam assumpsit.

¶ In responsione ad finem, quo ad omnes eius partes, nota pro sequenti articulo. Tria enim hic dicuntur, primum est de cõitate conuenientium nature diuinæ in se, ut distinguitur contra personam. Secundum de assumere, quod de facto est

q. 2, art. 1.

3. dis. 1. cap. 2. pri. & ca. 10. 3.

Art. 1.

cap. 1. pri. & ca. 10. 3.

Super Questionis 3. articulum 2.

In art. 2. nota oes tres terminos: nam ly natura diuina, in hoc articulo sumitur, non vt u-